

Support voor Siem

Siem heeft een ernstige verstandelijke beperking. Voor zijn omgeving is hij geen makkelijke man. Siem schreeuwt en scheldt. Hij doet afwerend naar begeleiders. Zijn gedrag geeft spanningen in de groep; andere bewoners hebben last van hem. Hij zit veel op zijn eigen kamer en wil niet dat er iemand binnenkomt. Hij zegt dat hij weg wil uit de instelling en dat ziet het team ook als de enige oplossing. “We hebben van alles geprobeerd, maar er is niks met hem te beginnen, want hij wil eigenlijk niks met ons te maken hebben.”

De orthopedagoog en de teamleider denken er anders over. Siem is 73 jaar en is zijn hele leven al van de ene naar de andere instelling verhuisd. Het CCE wordt ingeschakeld voor een consultatietraject. De vraag is: Kunnen we deze man nog een goede oude dag bezorgen in deze woning? En wat is daar voor nodig? Het team is bereid om het een kans te geven.

Beeldvorming

Orthopedagoog-generalist en GZ-psycholoog Martin de Vor gaat als consulent aan de slag met Active Support. De eerste stap van deze methodiek is werken aan de beeldvorming. In het bestaande zorgplan staan alleen beschrijvingen van Siems gedragsproblematiek, beperkingen en stoornissen. Het team vult een Talentenposter en een lijstje voor Positieve beeldvorming in om te beschrijven wie Siem eigenlijk is. Wat interesseert hem, wat kan hij goed, wat houdt zijn aandacht vast, wat maakt hem blij? Dat vraagt veel van de teamleden, zij moeten echt een andere bril opzetten. De begeleidster die het beste contact met Siem heeft, kan wel een paar dingen opnoemen: zo is hij Feyenoordfan en houdt hij van tatoeages. Dat geeft een beginnetje en na een week of drie is er aardig wat informatie verzameld. De beeldvorming begint dan al te kantelen. Dat wil nog niet zeggen dat de praktijk verandert. Siem blijft in de ogen van anderen onaardig doen en de begeleiders vinden het prima als hij op zijn kamer zit, want dan is het rustig in de groep.

Goed kijken en kleine stapjes uitvergroten

Er wordt een volgende stap gezet. Consulent Martin de Vor observeert de dagelijkse interactie. Hier worden video-opnames van gemaakt. Hij probeert momenten op het spoor te komen waarin de interactie wel goed verloopt. Als Siem aan het schelden is, weet een begeleidster bijvoorbeeld zijn aandacht ergens anders op te richten door hem te vragen iets voor haar te pakken en dat werkt. Dit soort kleine successen worden in het team besproken: wat zeg je, hoe is je houding, hoe reageert Siem?

Wat opvalt in de besprekingen, is dat de begeleiders zich sterk laten leiden door het grillige gedrag van Siem. Daardoor ervaart hij weinig houvast. Ze realiseren zich dat zij met hun handelen het gedrag van Siem kunnen beïnvloeden als ze meer één lijn trekken.

Op advies van de consulent gaat het team werken aan positieve bekrachtiging. Meestal dient het ABC-schema (antecedent-behaviour-consequence) om negatief gedrag af te leren, maar nu brengen de begeleiders ermee in beeld op wat voor momenten Siem positief gedrag laat zien, om dat daarna te belonen. Door de focus op zijn probleemgedrag was het beeld van Siem sterk negatief gekleurd. Nu blijkt dat hij veel vaker rustig, vriendelijk en behulpzaam is dan het team had gedacht.

Activiteitenplan

De begeleiders maken vervolgens samen met Siem een plan voor een dagprogramma met activiteiten die passen bij zijn voorkeuren en talenten. Tot hun verbazing (“Dat gaat niet werken, want hij luistert toch niet”) doet hij goed aan de activiteiten mee. Hij helpt bijvoorbeeld bij het uitpakken en in de kast zetten van de boodschappen die worden bezorgd. Heel langzaam ontstaat er meer contact tussen Siem en zijn begeleiders. Nog steeds wil hij vaak op zijn kamer gelaten worden, maar als een begeleider vraagt of hij er even bij mag komen zitten, vindt Siem het prima om samen televisie te kijken. Zo ontdekt het team dat hij graag dieren- en sportprogramma’s ziet en kan het daarop voortborduren.

Begeleiders zijn er bovendien alert op dat zij geen dingen meer vóór Siem doen die ze ook mét hem kunnen doen. Hij ontbijt altijd apart van de groep; nu maken ze zijn ontbijt niet meer voor hem klaar, maar doen ze dat samen.

Gelegenheidsplan

Een ander onderdeel van Active Support is werken met een gelegenheidsplan. Een team bedenkt samen met de cliënt welke ervaringen aangeboden kunnen worden die de cliënt nooit eerder of alleen lang geleden heeft meegemaakt, zoals zwemmen, iets bijzonders eten of in de regen lopen. Voor Siem is dat bijvoorbeeld een keer kijken naar een lokale voetbalwedstrijd. Daarvoor moeten de begeleiders wel flink aanhouden, want Siem wil eerst niet. Als ze dan toch gaan, verdwijnt zijn moeilijke gedrag zodra ze de deur uit zijn en geniet hij zichtbaar van het uitje.

Energie

De aanpak vraagt veel van het team, maar er zijn nu ook mooie momenten die energie geven om door te gaan op de ingeslagen weg. Hiervóór kostte Siem heel veel energie: hij werkte de begeleiders en de andere bewoners op de zenuwen, waardoor de frustraties zich opstapelden. Nu is hij nog steeds niet altijd makkelijk te begrijpen, maar wel iemand met wie interactie mogelijk is. Verhuizen? Daar heeft niemand het meer over. Siem mag er zijn.